

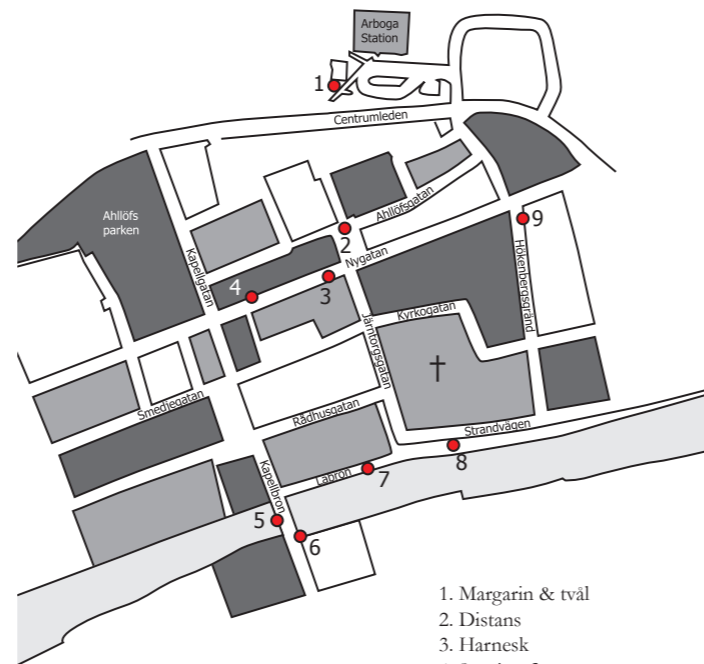


## VÄLKOMMEN

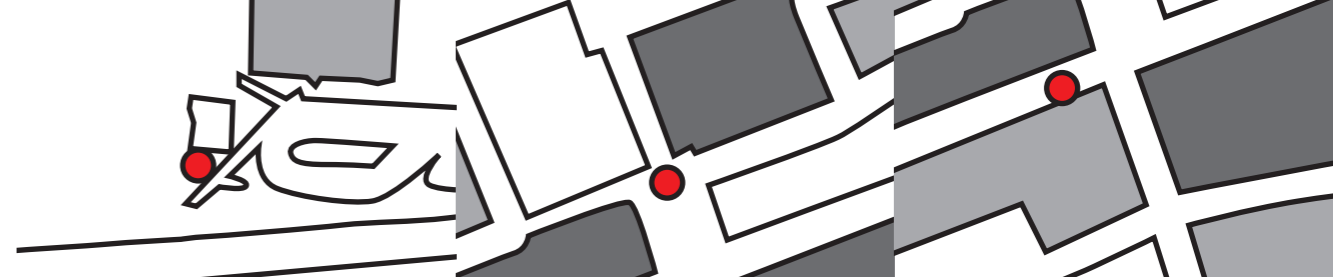
till utställningen  
som alltid är på  
plats

”Tidsmärken” har sakta men säkert förädlat stadsbilden i Arboga. **Tidsmärken** är ett projekt som förenar historia och konst. Syftet är att påminna om stadens långa historia, inte med pekpinnen, snarare med en inbjudande vinkning. De ska förhoppningsvis glädja medborgarna i Arboga, men de ska också hjälpa våra besökare att minnas sitt besök hos oss, så att de gärna vill komma tillbaka. Under år 2006 har sammanlagt åtta **Tidsmärken** uppförts på platser med historisk laddning i Arboga. De uppmärksammar allt från stadens födelse och dess ledande roll som förmedlare av järn, till telefonpionjärer och margarinfabrik. **Tidsmärken** lägger märke till gårdagen, men de finns där för framtiden!

## KARTA



1. Margarin & tvål
2. Distans
3. Harnesk
4. Stratigrafi
5. Spår av tid och ljus
6. Kontakt
7. Vindflöjlar
8. Langen går - ge järnet!
9. Muntration



## MARGARIN & TVÅL

### Norra Centrumleden

En stor trave margarin, en mindre trave tvål. Två nödvändiga varor som, under varumärkena Alfa-ko och Elefanten, gjorde Arboga känt. Tvalarna var en biprodukt som gjordes på samma plats. Platsen var här, vid Arboga station, där resenärerna nu möter Arboga. Då låg margarinfabriken i stadens utkant. Margarinfabriken lades ned år 1960, trots att den var lönsam. Strukturrationalisering kallades det då, ett ord som blivit ett tidsmärke för en rationell tid. Som mest jobbade 120 arbetare här. Nu minns vi deras arbete varje gång vi passerar stationen.

Konstnär: Kerstin Hörnlund

## DISTANS

### Nytorget

En anonym gatstump i Arboga har spelat en stor roll för att Sverige blev Sverige. Kanske inte gatstumpen i sig, men det faktum att den ingick i den medeltida Eriksgatan. Då valdes kungen bland rikets ledande män. Valet skedde vid Mora stenar i Uppland. Sedan skulle den nye kungen godkännas av sitt folk. En lång resa med bestämd rutt gjordes genom de sju svealandskapen. Västanmanland var den sista anhalten innan återkomsten till Uppland. Naturligtvis passerade kungen genom den viktiga staden Arboga. Vägskylten fanns inte på medeltiden, men visst kunde den ha gjort det?

Idé och utformning: Skillnad AB

## HARNESK

### Nygatan 29

Mitt i Arboga ligger kvarteret Harneskmakaren. Namnet påminner om en yrkeskår som gjorde Arboga känt i hela Europa. Harnesk från Arboga var lika med kvalitet. Harneskmakaren var egentligen en plåtslagare, specialiserad på plåt som hörde till rustningar. Under Gustav Vasas tid blev Jäders bruk strax utanför Arboga ett centrum för harneskmakare. Men redan under 1600-talet började de att flytta in till staden där de snart blev ansedda borgare. Efter Karl XII:s krig, i början av 1700-talet, gjorde utvecklingen inom kriskonsten att deras hantverk blev omodernt.

Konstnär: Gösta Berg

## Arboga Turistbyrå

Arboga Station,  
Centrumleden 6  
Box 45  
732 21 Arboga  
0589-87151  
turistinfo@arboga.se  
www.arboga.se

## STRATIGRAFI

### Nygatan 40

Den arkeologiska undersökning som genomfördes här 1980 har mest blivit känd för att det tog över 20 år innan rapporten såg dagens ljus. Rapporten kunde bara förstås av specialister. Arkeologi blir ofta en fråga om begrepp och termer som bara de invigda kan förstå. Vi har med kommunikationsproblem som tema gjort en skylt som utgår från stratigrafien (lagren från de olika tidsskedena). Lagren visas av skilda strukturer i plåten. Dessa förklaras, men enbart i punktskrift. Vi vill därmed vända på begreppet ”tillgänglighet” och ge den primära informationen till en vanligen eftersatt grupp.

Idé och utformning: Skillnad AB

## SPÅR AV TID OCH LJUS

### Kapellbron

En kikare tar dig närmare. Närmare i geografien, eller i tiden. Tidskikaren på Kapellbron sätter ljuset på Arbogas födelse. Stenen i ån sägs vara orsaken till att staden byggdes. Stenen hindrade sjöfart längre upp i ån. Lika bra att bygga en stad, för att ta hand om allt järn som kom ned från Bergslagen. Staden låg nära en stor krök i ån, en bäge, och Arboga blev stadens namn. Det hände redan under medeltid, men det påverkar staden av i dag. Historien är med oss och den lämnar spår av tid och ljus, med stenen som ständigt närvarande bakgrund.

Konstnärer: Thomas Nordström och Jan Stenberg  
Illustrationer: Rose Marie Andersson

## KONTAKT

### Kapellbron

Arboga fick sitt första telefonnät 1880, som den andra staden i Sverige. Världens första nät invigdes bara två år tidigare, i USA. Den första växeln i Arboga låg på Västerlånggatan 1. Nätet gick mellan fabriker Örströms hem på Nygatan 37 (nu Arboga Museum) och hans kvarn i kv. Herrgården. En av punkterna på vägen fanns här, nära brofästet. Minnet av det första nätet har fått formen av en mobilkiosk. Där kan den som vill få en stunds avskildhet vid mobilsamtal. Mönstret på kiosken påminner om de fem punkterna i nätet.

Idé och utformning: Skillnad AB

## VINDFLÖJLAR

### Ladbron

Under flera hundra år var Ladbron köpmansstaden Arbogas hjärta. Från dess kajer fördes Bergslagens järn ut i världen. En del järn stannade i staden och förvandlades till vapen och verktyg. Tidsmärkets vindflöjlar återger dessa, symboler för viljan att bygga upp, men också för viljan att försvara vårt land. Med tiden flyttade hamnen allt längre från stadens centrum och Ladbron försjönk i tystnad. Den gamla kajen blev till en förnämlig strandpromenad, som nu med vindflöjlarnas hjälp återfår en del av historiens vingslag.

Konstnär: Gösta Grähs

## LANGEN GÅR - GE JÄRNET!

### Västra Strandvägen

Två par starka händer sticker upp ur jorden. De langar järn, i oändlighet. Händerna hyllar alla anonyma arbetare som hanterat järn vid Arbogas kajer. Det var järnet från Bergslagen som bildligt talat byggde Arboga. Hit kom vinterns foror från gruvor och hyttor. Järnet vägdes här på järnvägen innan det lastades om, för att vattenvägen nå Stockholm och världen. Så småningom tog järnet järnväg i stället. Skutorna flyttade från stan och den bråkiga hamnen blev en stillsam strandpromenad.

Konstnär: Lasse Nilsson

## MUNTRATION

### Nicolai kulturhus/ Höokenbergs gränd 1

På vägen till Nicolai kulturhus ser vi skuggan av 1800-talets mest berömda Arbogabo. Knut Höokenberg, ”muntrationsråd” enligt sig själv, ”barnens bästa vän” enligt omvärlden. Han for land och rike kring och ordnade barnbaler, med en sällsynt förmåga att roa barn och gamla. Dessutom gav han ut massor av billiga häften om alla sorters muntrationer. Knut Höokenberg växte upp i den Höokenbergska gården, där Nicolai kulturhus ligger nu. Innan muntrationerna var han bland annat officer, telegrafstationschef, sotare och lantmätare.

Idé och utformning: Skillnad AB